

NORGES TEKNISK NATURVITENSKAPELIGE UNIVERSITET
 INSTITUTT FOR FYSIKK

Faglig kontakt under eksamen:

Navn: Ragnvald Mathiesen

Tlf. 93584

KONTINUASJONSEKSAMEN I FAG SIF4028 FYSIKK MED ELEKTROMAGNETISME

Mandag 7. august 2000

Tid: 0900-1400

Tillatte hjelpemidler: Typegodkjent kalkulator, med tomt minne, i henhold til utarbeidet liste fra NTNU

K.Rottmann: Matematisk formelsamling

K.Rottmann: Matematische Formelsammlung

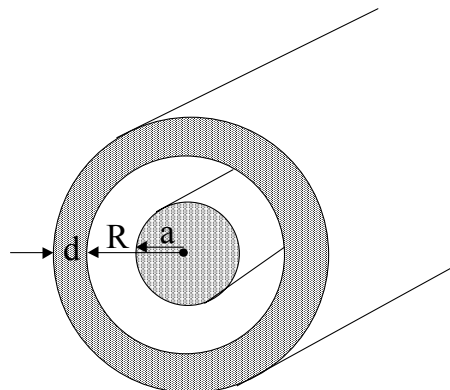
O. Jahren og K.J.Knutsen: Formelsamling i matematikk

S. Barrett og T.M Cronin: Mathematical Formulae

En del formler, uttrykk og definisjoner er vedlagt. Ved bedømmingen teller oppgave én 40% og de andre 20% hver. Side 9 av dette oppgavesettet skal fylles ut (for oppgave 4) og leveres sammen med resten av besvarelsen.

OPPGAVE 1 (40%).

I denne oppgaven studerer vi en koaksialkabel. Denne består av en uendelig lang, rett, massiv sylinder av metall med radius a ('indre sylinder'). Denne er plassert konsentrisk inne i en uendelig lang hul metallsylinder med indre radius R og med veggtykkelse d ('ytre sylinder'), slik som vist i figuren. Mellom sylindrene er det vakuum.

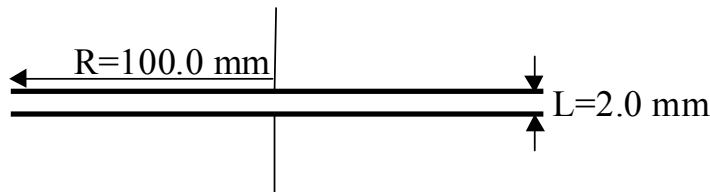

- Vi tilfører indre sylinder en ladning λ_1 pr. meter sylinderlengde og ytre sylinder en ladning λ_2 pr. meter sylinderlengde. Vis at uttrykket for elektrisk feltstyrke $\vec{E}(r)$ som funksjon av radiell avstand r fra sylinderaksen kan skrives som $\vec{E}(r) = E_0/r \hat{e}_r$ og bestem E_0 for alle r . (Tips: Bruk Gauss' lov og del opp i fire områder; 1) $r < a$, 2) $a < r < R$, 3) $R < r < R+d$, 4) $r > R+d$)
- Forklar kort begrepet elektrostatisk energitetthet. Bestem hvor mye energi som er lagret i det elektriske feltet pr. meter sylinderlengde for det tilfellet at $\lambda_1 = -\lambda_2 = 2.0 \cdot 10^{-6} \text{ C/m}$, $a = 2 \text{ cm}$ og $R = 5 \text{ cm}$. (Angi tallsvar.)
- Vi sender nå likestrøm gjennom indre og ytre sylinder parallelt med aksen, I_1 gjennom indre og I_2 gjennom ytre. Anta at strømtransporten er jevnt fordelt over metalltverrsnittet for hver av sylindrene. Bruk Ampères lov til å finne et uttrykk for magnetisk flukstetthet $\vec{B}(r)$ for alle r når metallet har relativ permeabilitet μ_r . Vis spesielt retningen til $\vec{B}(r)$. Undersøk om $\vec{B}(r)$ er kontinuerlig.

- d) Vi setter nå $I_1 = -I_2$. Finn uttrykk for magnetisk feltstyrke $\vec{H}(r)$ for alle r . Sjekk spesielt for kontinuitet mellom de forskjellige områdene. Lag en skisse av $\vec{H}(r)$ som funksjon av r .

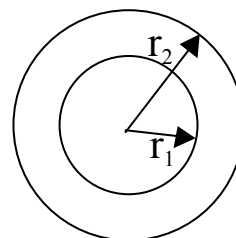
OPPGAVE 2 (20%).

En platekondensator (kondensator I) består av to plane, sirkulære plater med radius $R = 100$ mm plassert rett ovenfor hverandre i luft (vakuum) i avstand $L = 2.0$ mm.

- a) Finn kapasitansen C_1 av denne kondensatoren. Kondensatoren er ladet opp til spenningen $V_1 = 100$ V. Finn ladning Q på hver plate og størrelsen på det elektriske feltet i rommet mellom dem. Forklar kort hvordan en kondensator virker og hva som er hensikten med den i en elektrisk krets.

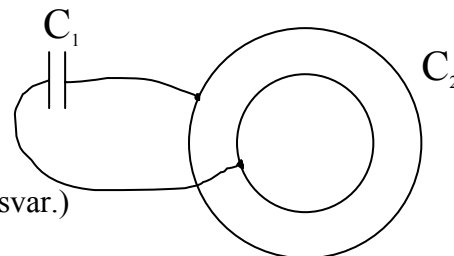
- b) En kulekondensator (kondensator II) består av to konsentriske kuleskall med radier r_1 og r_2 . Anta at kondensatoren har ladning Q . Finn feltstyrken $\vec{E}(r)$ mellom kuleskallene og vis at potensialforskjellen

er gitt ved $V_2 = \frac{Q}{4\pi\epsilon_0} \left(\frac{1}{r_1} - \frac{1}{r_2} \right)$.

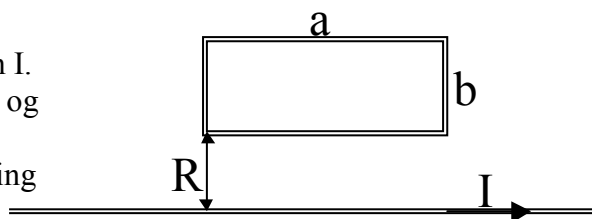
Finn kapasitansen C_2 for kulekondensatoren.
Finn tallverdi når $r_1 = 50$ mm og $r_2 = 80$ mm.

- b) Kondensator I blir ladet opp til $V_1 = 100$ V og forbindelsen med spenningskilden brutt. Kondensator II er uten ladning. Vi forbinder så polene i de to kondensatorene parvis med hverandre, som vist på figuren. Hva blir den felles spenning V_3 på kondensatorene? (Angi tallsvar.)

OPPGAVE 3 (20%).

En uendelig lang, rett ledning i vakuum fører strømmen I . Vi setter en metallisk, rektangulær sløyfe med lengde a og bredde b med en sidekant parallelt med ledningen og i avstand R fra senterlinjen av ledningen. Sløyfe og ledning er i samme plan, som vist i figuren.

- a) Vi antar først at I er en likestrøm. Vis at magnetisk fluks gjennom sløyfa er gitt ved

$$\Phi_B = \frac{\mu_0 I a}{2\pi} \ln\left(\frac{R+b}{R}\right).$$

- b) Sløyfa blir flyttet med jevn fart v parallelt med ledningen. Hva blir den elektromotoriske spenningen $\mathcal{E}_1$ i sløyfa? Vi flytter så sløyfa med jevn fart v radielt utover fra ledningen. Finn uttrykk for elektromotorisk spenning $\mathcal{E}_2$. Anta $I = 10$ A, $a = 5$ cm, $b = 3$ cm, $v = 0.5$ m/s og $R = 2$ cm. Finn tallsvaret for $\mathcal{E}_2$.

- c) Anta at sløyfa i ro, mens strømmen I varierer periodisk som $I(t) = I_0 \cdot \cos \omega t$. Finn et uttrykk for induisert elektromotorisk spenning $\mathcal{E}_3$. Finn den største verdien $\mathcal{E}_3$ kan ha når $I_0 = 10 \text{ A}$, $\omega = 314 \text{ s}^{-1}$ og en ellers bruker verdier fra oppgave b).

OPPGAVE 4 (20%).

Opgaven består av 6 delspørsmål; disse skal besvares i tabellen som er gitt på siste side av eksamensoppgaven (riv arket ut og lever sammen med resten av besvarelsen). Kun side 9 skal leveres som svar på oppgave 4.

A1) En 60 Watt lyspære sender ut lys uniformt i alle retninger. Hvis 50% av den innsendte effekten i en slik lyspære sendes ut som elektromagnetisk stråling, hva er stråleintensiteten i en avstand på 2.00 m fra lyspæra?

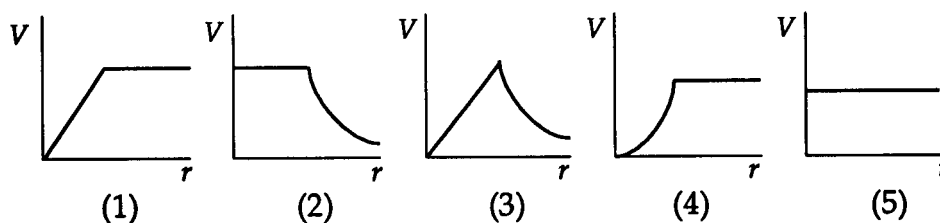
- a) 15 W/m^2
- b) 4.8 W/m^2
- c) 2.4 W/m^2
- d) $0,60 \text{ W/m}^2$
- e) 1.2 W/m^2

A2) En lang solenoide med 15 viklinger pr. centimeter har en kjerne av jern. Når strømmen er 1.00 A, er det magnetiske feltet inni kjernen lik 2.46 T. Relativ permeabilitet μ_r er omtrent lik

- a) 1800
- b) 1310
- c) $7.64 \cdot 10^{-4}$
- d) $5.56 \cdot 10^{-4}$
- e) 1540

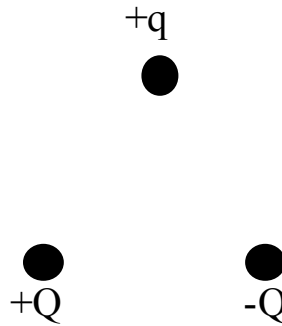
A3) Grafen som best representerer det elektriske potensialet for et uniformt ladet kuleskall som funksjon av avstanden fra sentrum av skallet er

- a) 1
- b) 2
- c) 3
- d) 4
- e) 5

B1) Tre ladninger $+q$, $+Q$ og $-Q$ er plassert i hjørnene av en likesidet trekant som vist på figuren. Netto kraft på ladningen $+q$ fra de to andre ladningene vil være

- a) vertikalt ned.
- b) vertikalt opp.
- c) null.
- d) horisontalt mot venstre.
- e) horisontalt mot høyre.

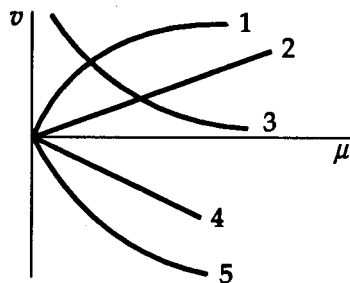

B2) En positiv linse har fokallengde f . Bildet har samme størrelse som objektet når

- a) objektet er i fokalpunktet.
- b) bilde og objekt er i samme avstand fra linsa, men på motsatte sider.
- c) bildet er på samme side av linsa som objektet og det er samme avstand fra linsa som fra objektet.
- d) Bildet kan aldri få samme størrelse som objektet
- e) Ingen av disse er rett.

B3) Hvilken kurve illustrerer best variasjon av bølgehastighet med lineær tetthet i en vibrerende streng?

- a) 1
- b) 2
- c) 3
- d) 4
- e) 5

Oppgitte formler og enheter:

Definer alle størrelser du bruker i formlene.

Gauss' lov:

$$\oint \vec{E} \cdot d\vec{A} = \frac{Q_{encl}}{\epsilon_0}, \quad \oint \vec{D} \cdot d\vec{A} = Q_{encl-free}$$

$$\nabla \cdot \vec{D} = \rho$$

Gauss' lov for magnetfeltet:

$$\oint \vec{B} \cdot d\vec{A} = 0, \quad \nabla \cdot \vec{B} = 0$$

Amperes lov:

$$\oint \vec{B} \cdot d\vec{l} = \mu_0 \left[i_c + \epsilon_0 \frac{d}{dt} \int \vec{E} \cdot d\vec{A} \right],$$

$$\oint \vec{H} \cdot d\vec{l} = i_{c-free} + \frac{d}{dt} \int \vec{D} \cdot d\vec{A}$$

$$\nabla \cdot \vec{H} = \vec{J}_f + \frac{\partial \vec{D}}{\partial t}$$

Faradays lov:

$$\mathcal{E} = -\frac{d\Phi_B}{dt}, \quad \oint \vec{E} \cdot d\vec{l} = -\frac{d}{dt} \int \vec{B} \cdot d\vec{A}$$

$$\nabla \times \vec{E} = -\frac{\partial \vec{B}}{\partial t}$$

$$\vec{D} = \epsilon_0 \vec{E} + \vec{P}, \quad \vec{H} = \frac{1}{\mu_0} \vec{B} - \vec{M}$$

$$\text{Isotrope media: } \vec{D} = \epsilon \vec{E}, \quad \vec{H} = \frac{1}{\mu} \vec{B}$$

Coulombs lov:

$$\vec{F} = \frac{1}{4\pi\epsilon} \frac{q_1 q_2}{r^2} \vec{e}_r$$

Elektrisk potensial

$$V_a - V_b = \int_a^b \vec{E} \cdot d\vec{l}$$

$$\vec{E} = -\nabla V$$

Kraft i elektrisk og magnetisk felt:

$$\vec{F} = q(\vec{E} + \vec{v} \times \vec{B})$$

Permittivitet:

$$\epsilon = \epsilon_r \epsilon_0$$

Permeabilitet:

$$\mu = \mu_r \mu_0$$

Induktans:

$$L = \frac{N\Phi_B}{i} \quad U = \frac{1}{2} LI^2$$

Kapasitans:

$$C = \frac{Q}{V} \quad U = \frac{1}{2} CV^2$$

Kapasitans for platekondensator:

$$C = \epsilon \frac{A}{d}$$

Parallellkopling av kapasitanser:

$$C = \sum_i C_i$$

Seriekopling av kapasitanser:

$$\frac{1}{C} = \sum_i \frac{1}{C_i}$$

Poyntingsvektor:

$$\vec{S} = \vec{E} \times \vec{H}$$

Elektromagnetisk energitetthet:

$$u = \frac{1}{2} ED + \frac{1}{2} BH$$

Biot-Savarts lov:

$$d\vec{B} = \frac{\mu_0}{4\pi} \frac{I d\vec{l} \times \vec{e}_r}{r^2}$$

Magnetisk kraft på strømførende leder:

$$d\vec{F} = I d\vec{l} \times \vec{B}$$

Lenz lov: En induert strøm er alltid slik at den forsøker å motvirke forandringen i den magnetiske fluks som er årsak til strømmen.

Elektrisk fluks:

$$\Phi_E = \int \vec{E} \cdot \vec{dA}$$

Magnetisk fluks:

$$\Phi_B = \int \vec{B} \cdot \vec{dA}$$

Bølge i +x retning:

$$y(x, t) = A \sin(\omega t - kx), \quad k = \frac{2\pi}{\lambda}$$

Intensitetsfordeling ved diffraksjon og interferens fra gitter:

$$I = I_0 \left[\frac{\sin\left(\frac{\pi a \sin \theta}{\lambda}\right)}{\frac{\pi a \sin \theta}{\lambda}} \right]^2 \left[\frac{\sin\left(\frac{N \pi d \sin \theta}{\lambda}\right)}{\sin\left(\frac{\pi d \sin \theta}{\lambda}\right)} \right]^2$$

Sylinderkoordinater (r, ϕ, z) :

$$\nabla V = \hat{r} \frac{\partial V}{\partial r} + \hat{\phi} \frac{1}{r} \frac{\partial V}{\partial \phi} + \hat{z} \frac{\partial V}{\partial z}$$

$$\nabla \cdot \vec{D} = \frac{1}{r} \frac{\partial}{\partial r} (r D_r) + \frac{1}{r} \frac{\partial D_\phi}{\partial \phi} + \frac{\partial D_z}{\partial z}$$

$$\nabla^2 V = \frac{1}{r} \frac{\partial}{\partial r} \left(r \frac{\partial V}{\partial r} \right) + \frac{1}{r^2} \frac{\partial^2 V}{\partial \phi^2} + \frac{\partial^2 V}{\partial z^2}$$

Kulekoordinater (r, θ, ϕ) :

$$\nabla V = \hat{r} \frac{\partial V}{\partial r} + \hat{\theta} \frac{1}{r} \frac{\partial V}{\partial \theta} + \hat{\phi} \frac{1}{r \sin \theta} \frac{\partial V}{\partial \phi}$$

$$\nabla \cdot \vec{D} = \frac{1}{r^2} \frac{\partial}{\partial r} (r^2 D_r) + \frac{1}{r \sin \theta} \frac{\partial}{\partial \theta} (D_\theta \sin \theta) + \frac{1}{r \sin \theta} \frac{\partial D_\phi}{\partial \phi}$$

$$\nabla^2 V = \frac{1}{r^2} \frac{\partial}{\partial r} \left(r^2 \frac{\partial V}{\partial r} \right) + \frac{1}{r^2 \sin \theta} \frac{\partial}{\partial \theta} \left(\sin \theta \frac{\partial V}{\partial \theta} \right) + \frac{1}{r^2 \sin^2 \theta} \frac{\partial^2 V}{\partial \phi^2}$$

Fysiske konstanter:

$$\mu_0 = 4\pi \cdot 10^{-7} \text{ H/m}$$

$$\epsilon_0 = 8.85419 \cdot 10^{-12} \text{ F/m}$$

$$e = 1.6019 \cdot 10^{-19} \text{ C (elementærladning)}$$

$$m_e = 9.109 \cdot 10^{-31} \text{ kg (elektronets masse)}$$

$$g = 9.807 \text{ m/s}^2$$

Dekadiske prefikser

Symbol	Navn	Tallverdi
E	exa	10^{18}
P	peta	10^{15}
T	tera	10^{12}
G	giga	10^9
M	mega	10^6
K	kilo	10^3
h	hekto	10^2
da	deka	10^1
d	desi	10^{-1}
c	centi	10^{-2}
m	milli	10^{-3}
μ	mikro	10^{-6}
n	nano	10^{-9}
p	piko	10^{-12}
f	femto	10^{-15}
a	atto	10^{-18}

Størrelse

Navn	Symbol
elektrisk feltstyrke	E
elektrisk potensial	V
elektrisk flukstetthet	D
elektrisk polarisasjon	P
elektrisk ladning	Q, q
elektrisk ladningstetthet; rom- flate- linje-	ρ σ λ
elektrisk fluks	Φ_E
permittivitet	ϵ
relativ permittivitet	ϵ_r
elektrisk suceptibilitet	χ_e
elektromotorisk spenning/kraft (ems)	$\mathcal{E}$
vinkelfrekvens	ω
vinkel	$\alpha, \beta, \gamma, \dots$
romvinkel	Ω
lengde	l
areal	A
volum	V
tid	t
frekvens	f
bølgetall	k
bølgelengde	λ
masse	m
hastighet	v
kraft	F
trykk	p
arbeid, energi	E, W
effekt	P
elektrisk strøm	I, i
elektrisk potensialdifferanse, spenning	U, V

SI – enhet

Navn	Symbol
Volt pr. meter	V/m=N/C
volt	V
coulomb pr. meter ²	C/m ²
coulomb pr. meter ²	C/m ²
coulomb	C = As
coulomb pr meter ³	C/m ³
coulomb pr meter ²	C/m ²
coulomb pr meter	C/m
Newton-meter ² pr. coulomb	N m ² C ⁻¹
farad pr meter	F/m
en	1
en	1
volt	V
radian pr. sekund	rad/s
radian	rad
steradian	sr
meter	m
kvadratmeter	m ²
kubikkmeter	m ³
sekund	s
hertz	Hz=1/s
invers-meter	1/m
meter	m
kilogram	kg
meter pr. sekund	m/s
Newton	N = kg m s ⁻²
Pascal	Pa =N m ⁻²
Joule	J = Nm
watt	W=J/s
ampere	A
volt	V =kg m ² s ⁻³ A ⁻¹ = J A ⁻¹ s ⁻¹

kapasitans	C	farad	$F = As V^{-1}$
magnetisk feltstyrke	H	ampere pr. meter	A/m
magnetisk fluks	Φ_B	weber	$Wb = Vs$
magnetisk flukstetthet	B	tesla	$T = Wb/m^2 = N/Am$
magnetisering	M	ampere pr. meter	A/m
permeabilitet	μ	henry pr. meter	H/m
relativ permeabilitet	μ_r	en	1
magnetisk suceptibilitet	χ_m	en	1
magnetisk dipolmoment	m, μ	ampere · meter ²	$A m^2$
magnetisk dreiemoment	τ, T	ampere · tesla · meter ²	$A T m^2$
intensitet	I	watt pr. kvadratmeter	W/m^2
induktans	L	henry	$H = V A^{-1} s$
resistans	R	ohm	$\Omega = V A^{-1}$
resistivitet	ρ	Ohm-meter	Ωm
impedans	Z	ohm	Ω
magnetomotorisk spenning (mmf)	$\mathcal{F}$	ampere	A
reluktans	$\mathcal{R}$	Invers-henry	H^{-1}
pointingsvektor	S	watt pr. kvadratmeter	W/m^2

Fag SIF4028
Eksamen 7. august 2000

Studentnummer:_____.

SVAR-ARK FOR OPPGAVE 4

Sett ett kryss for hver oppgave (gardering ikke tillatt)

Oppgave	Svar-alternativer				
	a	b	c	d	e
A1					
A2					
A3					
B1					
B2					
B3					

Dette arket leveres sammen med resten av eksamensbesvarelsen.